

C/2024/3383

31.5.2024

Opinia Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Osiągnięcie ambitnych unijnych celów w zakresie energii z morskich źródeł odnawialnych”

oraz

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejski plan działania na rzecz energii wiatrowej”

(COM(2023) 668 final, COM(2023) 669 final)

(C/2024/3383)

Sprawozdawca: **Thomas KATTNIG**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 8.12.2023
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	28.2.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	20.3.2024
Sesja plenarna nr	586
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	224/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) zdecydowanie popiera wysiłki, które Komisja podejmuje, by wzmocnić unijny przemysł energii wiatrowej i promować rozwój energii wiatrowej w UE, ponieważ silny unijny przemysł energii wiatrowej ma zasadnicze znaczenie dla dobrostanu środowiskowego, gospodarczego i społecznego. Rozwój sieci przyłączających, przesyłających i dystrybuujących energię wiatrową jest kluczowy dla włączenia znacznie większej ilości energii wiatrowej do systemu energetycznego. Należy jak najszybciej rozbudować, zmodernizować i zdigitalizować infrastrukturę sieciową oraz stworzyć odpowiednią infrastrukturę magazynowania.

1.2. EKES zwraca uwagę, że komunikat jest skierowany wyłącznie do dużych przedsiębiorstw. Należy jednak pamiętać, że transformacja energetyki zakończy się sukcesem tylko wtedy, gdy obywatele i zorganizowane społeczeństwo obywatelskie zostaną zaproszeni do odgrywania w niej aktywnej roli sprawczej. Dlatego EKES wzywa do włączenia faktycznego uczestnictwa obywateli jako siódmego filaru europejskiego planu działania na rzecz energii wiatrowej. Bez tego istnieje ryzyko, że zabraknie społecznej akceptacji dla transformacji, a zwłaszcza dla energii wiatrowej. Społeczności energetyczne, spółdzielnie energetyczne i dzielenie się energią jako forma rozszerzonej prosumpcji to ważne narzędzia służące upowszechnianiu energii wiatrowej.

1.3. W najbliższych latach ogólne zapotrzebowanie na pracowników sektora energii wiatrowej, a w szczególności na wykwalifikowanych pracowników, będzie ogromne. Potrzeby te będzie można zaspokoić tylko wtedy, gdy na szczeblu krajowym i unijnym poczynione zostaną ogromne inwestycje w programy szkoleń i zmiany kwalifikacji. W ramach ścisłej współpracy prowadzonej z partnerami społecznymi na wszystkich poziomach należy zadbać o to, by nowe miejsca pracy tworzone w sektorze energii wiatrowej oferowały wysokiej jakości warunki pracy i bezpieczne, długoterminowe perspektywy dla pracowników.

1.4. EKES jest przekonany, że jeżeli problem niedoboru gruntów, z którym borykają się przynajmniej niektóre państwa członkowskie, nie zostanie rozwiązany, istnieje ryzyko, że cele dyrektywy w sprawie energii odnawialnej (RED III) nie zostaną osiągnięte.

1.5. Aby umożliwić zrównoważony rozwój energii wiatrowej, Komisja i państwa członkowskie powinny ocenić, czy można by ustanowić dodatkowe wymogi dotyczące planowania regionalnego w zakresie energii wiatrowej – na przykład wymogi dotyczące (1) przyjazności dla sieci elektroenergetycznych, (2) dopasowania do profilu obciążeń, (3) regionalnego przydziału odbiorców zdolnych do wygładzania profilu zapotrzebowania, choćby za pomocą elektrolizerów. Rozwojem tym trzeba zarządzać na szczeblu regionalnym i uwzględnić przy tym obszary o wysokim zapotrzebowaniu, a także wolne zdolności przesyłowe sieci.

1.6. EKES ubolewa, że w planie działania na rzecz energii wiatrowej nie uznano społeczności energetycznych, spółdzielni energetycznych i dzielenia się energią za formę rozszerzonej prosumpcji pomimo ich znaczenia społecznego, gospodarczego i związanego z efektywnością energetyczną. Ponownie podkreśla, że Komisja nie dotrzymuje obietnic, które złożyła w strategicznych ramach dla unii energetycznej i pakiecie „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”, dotyczących umieszczenia obywateli w centrum systemu energetycznego i promowania społeczności energetycznych.

1.7. EKES uważa, że aukcje oparte głównie na cenach są niekorzystne dla przedsiębiorstw, które chcą wnieść wkład, np. poprzez inwestycje, w ochronę środowiska i różnorodności biologicznej, ponieważ nie uwzględniają wysokich standardów środowiskowych, pracowniczych i społecznych. Dlatego w odniesieniu do aukcji należy wprowadzić rygorystyczne kryteria kwalifikacji wstępnej, które zagwarantują, że wszyscy oferenci będą przestrzegać wymogów w zakresie bezpieczeństwa, bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy, rokowań zbiorowych i ochrony środowiska.

1.8. Koszty finansowania trzeba rozdzielić odpowiednio i sprawiedliwie. Należy zapewnić udział dużych wytwórców energii elektrycznej i międzynarodowych przedsiębiorstw handlowych w finansowaniu rozbudowy sieci, aby odciążyć prywatne gospodarstwa domowe, które obecnie ponoszą główny ciężar finansowania sieci elektroenergetycznych.

1.9. Energia wiatrowa musi być traktowana jak infrastruktura krytyczna, ze wszystkimi związanymi z tym przywilejami oraz wymogami w zakresie należytej staranności. EKES apeluje o całościowe podejście, które obejmowałoby akt o sztucznej inteligencji oraz wdrożenie dyrektywy w sprawie odporności podmiotów krytycznych i zmienionej dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych (NIS 2).

2. Tło i kontekst

2.1. W październiku 2023 r. Komisja przedstawiła europejski plan działania na rzecz energii wiatrowej. Celem tego planu jest wspieranie dalszego rozwoju europejskiego sektora energii wiatrowej i zapewnienie jego konkurencyjności. Plan wytycza zatem cele w sześciu głównych obszarach: przyspieszenie wdrażania technologii i szybsze wydawanie zezwoleń; ulepszony model aukcji; dostęp do finansowania; sprawiedliwe i konkurencyjne środowisko międzynarodowe; umiejętności; zaangażowanie branży i zobowiązania państw członkowskich.

2.2. Producenci europejscy odpowiadają obecnie za 85 % unijnego rynku energii wiatrowej (94 % w sektorze energii morskiej). Celem planu działania jest utrzymanie tego wysokiego udziału produkcji europejskiej.

2.3. W ostatnich latach, zwłaszcza w 2022 r., wszyscy najwięksi europejscy producenci turbin wiatrowych zgłaszali znaczne straty operacyjne, mimo że w 2022 r. dodano instalacje wiatrowe o łącznej mocy 16 GW. UE jest jednak nadal daleka od osiągnięcia swoich celów w zakresie ekspansji. Wynika to m.in. z trudnego dostępu do surowców, wysokiej inflacji i zmian cen surowców w połączeniu z rosnącymi stopami procentowymi i ograniczonym dostępem do finansowania, co pogarsza sytuację finansową producentów. Ponadto presja ze strony międzynarodowych konkurentów, takich jak Chiny, stanowi coraz większe wyzwanie dla unijnego przemysłu energii wiatrowej. Także istniejący system aukcji, który koncentruje się na cenie jako samodzielnym kryterium, oraz niepewność polityczna pogłębiają tę sytuację.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES podziela obawy Komisji dotyczące przyszłości unijnego przemysłu energii wiatrowej, który znajduje się w głębokim kryzysie, i z zadowoleniem przyjmuje publikację europejskiego planu działania na rzecz energii wiatrowej. EKES zdecydowanie popiera zatem wysiłki Komisji, by wzmocnić unijny przemysł energii wiatrowej i promować rozwój energetyki wiatrowej w UE.

3.2. Jednocześnie EKES zwraca uwagę, że komunikat jest skierowany wyłącznie do dużych przedsiębiorstw. Należy jednak pamiętać, że transformacja energetyki zakończy się sukcesem tylko wtedy, gdy obywatele i zorganizowane społeczeństwo obywatelskie zostaną zaproszeni do odgrywania w niej aktywnej roli sprawczej. Dlatego EKES wzywa do włączenia faktycznego uczestnictwa obywateli jako siódmego filaru planu działania. Bez kompleksowego uczestnictwa obywateli istnieje ryzyko, że nie będzie społecznej akceptacji dla transformacji, a zwłaszcza dla energii wiatrowej ⁽¹⁾.

3.3. Silny europejski sektor energii wiatrowej jest ważny ze względów środowiskowych, gospodarczych i społecznych. Z punktu widzenia ochrony środowiska energia wiatrowa jest podstawą przyszłego neutralnego dla klimatu systemu energetycznego – obok energii słonecznej, większej efektywności energetycznej i opcji elastyczności takich jak magazynowanie, przesuwanie obciążeń i elastyczne elektrownie (na gaz odnawialny). Z ekonomicznego punktu widzenia energetyka wiatrowa jest korzystna ze względu na zdolność do wytwarzania energii elektrycznej po stosunkowo stabilnych kosztach, dzięki czemu przyczynia się do niezależności energetycznej i odporności UE oraz pobudza gospodarkę regionalną. Pod względem społecznym rozwój energetyki wiatrowej jest integralną częścią polityki rynku pracy, gdyż oferuje wykwalifikowanym pracownikom w Europie obiecujące perspektywy bezpiecznego, długoterminowego zatrudnienia w zielonym, przyszłościowym sektorze, mającym globalne znaczenie.

3.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje plan działania na rzecz sieci ogłoszony w powiązaniu z planem działania na rzecz energii wiatrowej i podkreśla, że należy jak najszybciej dokończyć tworzenie unii energetycznej jako podstawy transformacji energetycznej. Rozwój sieci dystrybucyjnych ma zasadnicze znaczenie dla włączenia znacznie bardziej zdecentralizowanej energii ze źródeł odnawialnych do systemu i dla dalszego rozwoju energetyki wiatrowej. Należy jak najszybciej rozbudować, zmodernizować i zdigitalizować infrastrukturę sieciową ⁽²⁾. Rozbudowę tę należy ściśle skoordynować z szybkim rozwojem energii wiatrowej i innych odnawialnych źródeł energii. W ramach tej rozbudowy trzeba również móc przewidywać powstanie przyszłych klastrów o wysokim poziomie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, tak aby w miarę możliwości przepustowość sieci była dostępna, gdy nowe instalacje rozpoczną produkcję. EKES wzywa do zwrócenia szczególnej uwagi na zdefiniowanie rozwoju sieci, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, zarówno lądowych, jak i morskich, na ujęcie ochrony klimatu jako celu regulacyjnego, a także – bardziej ogólnie – na skuteczniejszą synchronizację przy planowaniu energii ze źródeł odnawialnych i sieci elektroenergetycznej, aby zagwarantować bezpieczeństwo dostaw, pobudzić gospodarkę UE i stworzyć wysokiej jakości zielone miejsca pracy.

3.5. EKES popiera propozycję Komisji, by podwoić środki dostępne w ramach kolejnego zaproszenia do składania wniosków w ramach unijnego funduszu innowacji w dziedzinie czystych technologii do 1,4 mld EUR na finansowanie inwestycji w nowe fabryki, infrastrukturę i siłę roboczą w sektorze energii wiatrowej. Zwiększenie środków nie może jednak prowadzić do zmniejszenia środków przeznaczonych na cele społeczne lub na inne zielone inwestycje.

3.6. Zapotrzebowanie na infrastrukturę fizyczną sprawia, że pojawia się pytanie o to, jak uregulować zintegrowane planowanie, monitorowanie i finansowanie. EKES ostatnio analizował aktualne wyzwania rynku energii i przyjął na ten temat szereg opinii, które są również bardzo istotne dla niniejszych rozważań ⁽³⁾.

3.7. W planie działania na rzecz energii wiatrowej nie dostrzeżono niestety kluczowej roli pracowników. W sektorze energii wiatrowej powstaną setki tysięcy nowych miejsc pracy ⁽⁴⁾, które trzeba będzie zapełnić. Potrzeby te będzie można zaspokoić tylko wtedy, gdy na szczeblu krajowym i unijnym poczynione zostaną ogromne inwestycje w programy szkoleń i zmiany kwalifikacji. Jednocześnie w ścisłej współpracy prowadzonej z partnerami społecznymi na wszystkich poziomach należy zadbać o to, by nowe miejsca pracy tworzone w sektorze energii wiatrowej oferowały wysokiej jakości warunki pracy i bezpieczne, długoterminowe perspektywy dla pracowników. EKES ponawia apel o równy dostęp dla wszystkich do wysokiej jakości szkoleń, edukacji i uczenia się przez całe życie, a także o demokratyczne uczestnictwo i aktywność obywatelską.

⁽¹⁾ Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 22.

⁽²⁾ Dz.U. C 184 z 25.5.2023, s. 93.

⁽³⁾ Zob. m.in. Dz.U. C 293 z 18.8.2023, s. 112, Dz.U. C 486 z 21.12.2022, s. 185, Dz.U. C 293 z 18.8.2023, s. 127, Dz.U. C 184 z 25.5.2023, s. 93.

⁽⁴⁾ <https://www.en-former.com/en/recruitment-in-offshore-wind-sector-set-to-rise-three-fold/>

3.8. Trzeba stworzyć długoterminowe perspektywy dla odpornego rynku pracy zgodne z ideą sprawiedliwej transformacji: środki obniżania emisyjności powinny być opracowywane w taki sposób, aby jak najlepiej wspierały cele polityki rynku pracy. Obejmuje to kampanię szkoleń i podnoszenia kwalifikacji, gwarancje zatrudnienia oraz szeroki zakres możliwości przekwalifikowania i doskonalenia zawodowego. Te niezbędne środki z zakresu polityki rynku pracy i polityki edukacyjnej wymagają bezpiecznego finansowania. Trzeba też opracować odpowiedni plan działania jako podstawę dla skoordynowanego podejścia.

3.9. Potencjał morskich farm wiatrowych pod względem produkcji energii w pewnych momentach osiągnął już taką skalę, że uzasadniona staje się opcja elastyczności. Dynamiczne, prowadzone w oparciu o wymogi operatorów systemów przesyłowych wytwarzanie wodoru (np. poprzez elektrolizę na miejscu) jako alternatywa dla wprowadzania energii elektrycznej do sieci jest przydatne, aby uniknąć środków rekompensujących przeciążenie sieci i zapewnić wykonalność ekonomiczną. Oprócz wymogów operatorów systemów przydatne mogłoby być również włączenie do rynku energii systemu zdolności magazynowania, aby zapobiec przyszłej niepewności dostaw gazu.

3.10. W ramach planu działania na rzecz energii wiatrowej Komisja zamierza w pełni wykorzystać dostępne jej instrumenty handlowe, aby zapewnić równe warunki działania w porównaniu z konkurentami spoza UE. Komisja będzie ściśle monitorować potencjalne nieuczciwe subsydiowanie produktów związanych z energią wiatrową przywożonych do UE i jest gotowa uruchomić odpowiednie instrumenty polityki, np. unijne rozporządzenie w sprawie subsydiów zagranicznych. EKES zasadniczo popiera to zamierzenie, ale zwraca uwagę, że należy pamiętać zarazem o celach dotyczących autonomii strategicznej UE. Zaangażowanie na rzecz zrównoważenia środowiskowego i zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego musi stanowić integralną część wszystkich umów z państwami spoza UE.

3.11. To samo dotyczy niezbędnych podmiotów w całym łańcuchu dostaw. Należy zadbać o to, by łańcuch dostaw był gotowy do spełniania przyszłych wymogów, a jednocześnie trzeba też zapewnić uwzględnianie celów dotyczących autonomii strategicznej UE oraz przestrzeganie zobowiązań określonych w pkt 3.10.

3.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje planowane uproszczenie procedur wydawania zezwoleń. Z myślą o jak największej skuteczności Komitet proponuje, by umożliwić realizację kilku kroków jednocześnie, co uelastyczni procedury. Należy również zachęcać państwa członkowskie, by ustanowiły wiążące przepisy dotyczące planowania.

3.13. Komitet uważa, że trzeba niezwłocznie w pełni zdigitalizować i przyspieszyć wszystkie istotne procedury, zwłaszcza te dotyczące aukcji i pozwoleń.

3.14. Jednocześnie zastanawia się, czy plan ten jest wystarczająco dalekosiężny, gdyż aukcje są czasem przydatne, ale czasem mają charakter głównie symboliczny.

3.15. Aby zrozumieć tę obawę, warto przyjrzeć się aspektom ekonomicznym projektów związanych z energią wiatrową. Już na pierwszy rzut oka widać, że kształtują je trzy czynniki:

- dostępność gruntów (i powiązane koszty takie jak czynsz, opór osób, na które projekt wywiera wpływ itp.);
- koszty finansowania;
- modele dotacji, takie jak premie rynkowe – głównie w formie jednokierunkowych lub dwukierunkowych kontraktów różnicowych, zwykle sprzedawanych na aukcji; tylko w kilku przypadkach zastąpiono je umowami zakupu energii elektrycznej.

Wiele przemawia za tezą, że strukturalne rozwiązanie kryzysu energetyki wiatrowej będzie możliwe dopiero wtedy, gdy działania mające zaradzić problemom będą obejmować te trzy czynniki.

3.16. Dostępność gruntów

3.16.1. W planie działania na rzecz energii wiatrowej Komisja słusznie koncentruje się na przyspieszeniu procedur wydawania zezwoleń. Z uwagi na znaczenie tego aspektu EKES sądzi, że rozszerzenie rozporządzenia nadzwyczajnego w celu przyspieszenia rozwoju energii ze źródeł odnawialnych i odpowiednich sieci dystrybucyjnych jest właściwym posunięciem. Odpowiednie przepisy powinny pozostać w mocy do czasu pełnego wdrożenia przez wszystkie państwa członkowskie odpowiednich przepisów dyrektywy w sprawie energii odnawialnej (RED III). Państwa członkowskie powinny wdrożyć je jak najszybciej.

3.16.2. Sztuczna inteligencja (AI) może nie tylko pomóc zapewniać bardziej inteligentną i wydajniejszą konserwację oraz lepsze prognozy dotyczące energii wyprodukowanej, ale także znacznie przyspieszyć procedury wydawania zezwoleń, gdy zmniejszy obciążenie pracą organów wydających zezwolenia. EKES wzywa Komisję do opracowania inicjatyw wspierających wykorzystanie AI, aby przyspieszyć procedury wydawania zezwoleń dla tych projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do neutralności klimatycznej. Ponieważ takie narzędzia sztucznej inteligencji wymagają danych związanych z różnorodnością biologiczną, EKES apeluje, by Komisja opracowała kompleksową strategię dotyczącą danych.

3.16.3. Ponadto nadal nie ma wystarczającej ilości odpowiednich terenów dla energii wiatrowej lub występuje konflikt ich użytkowania (np. minimalne odległości od osiedli, rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, wojskowe obiekty obronne). Niedobór gruntów oznacza opóźnienia i zwiększa koszty szybkiego rozwoju energii wiatrowej, co ma negatywny wpływ na ceny energii, bezpieczeństwo dostaw i bezpieczeństwo zatrudnienia. Komisja musi zatem odpowiedzieć na pytanie, czy do rozwoju energetyki wiatrowej nie przyczyniłoby się wprowadzenie dla państw członkowskich stałych wymogów dotyczących zarezerwowania na obszarach przyspieszonego rozwoju energii ze źródeł odnawialnych części gruntów do celów produkcji energii wiatrowej, jak przewidziano w dyrektywie (UE) 2023/2413 (RED III). W przeciwnym razie istnieje ryzyko, że cele określone m.in. w dyrektywie RED III nie zostaną osiągnięte. Trzeba też jak najszybciej zaangażować ludność zamieszkującą dane tereny i władze lokalne w planowanie projektów, aby zwiększyć akceptację projektów i promować możliwości uczestnictwa, takie jak członkostwo w obywatelskich społecznościach energetycznych czy prosumpcja.

3.16.4. Aby umożliwić zrównoważony rozwój energii wiatrowej, Komisja i państwa członkowskie powinny ocenić, czy można ustanowić dodatkowe wymogi dotyczące planowania regionalnego w zakresie energii wiatrowej. Rozwojem tym trzeba zarządzać na szczeblu regionalnym i uwzględniać przy tym obszary o wysokim zapotrzebowaniu, a także wolne zdolności przesyłowe sieci. Szczególną uwagę należy zwrócić na łączenie sektorów (np. elektrolizę). Jeżeli istnieje ryzyko przeciążenia sieci, powinny jednak być możliwe również środki takie jak tymczasowe ograniczenie zakupu energii elektrycznej z systemów kontrolowanego poboru energii elektrycznej. W przeciwnym razie ograniczanie mocy pozyskiwanej z turbin wiatrowych stanowi ryzyko systemowe. Negatywnie wpływa ono na bezpieczeństwo inwestycji, a tym samym może utrudniać ekspansję energii wiatrowej. Chociaż inwestycje wyprzedzające w rozwój sieci i podobne środki przewidziane w planie działania na rzecz sieci zmierzają we właściwym kierunku, to nie będą skuteczne, jeżeli nie dostosuje się do nich regionalnego planowania w zakresie energii wiatrowej.

3.17. Koszty finansowania

3.17.1. Poprawa dostępności gruntów, o której mowa w punkcie 3.16.3, może ułatwić finansowanie projektów dotyczących energii wiatrowej i obniżyć ich koszty. Przy wydawaniu zezwoleń na budowę turbin wiatrowych należy zatem wziąć pod uwagę kryteria jakościowe, takie jak te wymienione jako przykłady w planie działania na rzecz energii wiatrowej. Do tego trzeba dodać jeszcze inne aspekty polityki społecznej, takie jak liczba miejsc pracy objętych układami zbiorowymi, wskaźnik wykszolenia, promowanie społeczności energetycznych i struktur opartych na spółdzielczości. Ponadto instalacje wiatrowe, które spełniają wymogi gospodarki o obiegu zamkniętym (np. udział recyklingu), powinny mieć komparatywnie korzystniejszą sytuację podczas aukcji.

3.17.2. Podczas opracowywania kontraktów na transakcje różnicowe i umów zakupu energii elektrycznej, które w nowej strukturze rynku przewidziano jako standardowe instrumenty finansowania energii wiatrowej, należy systematycznie pilnować zmniejszania ryzyka dla potencjalnych inwestorów. Komisja powinna uzmysłowić państwom członkowskim, że ryzyko oznacza wzrost kosztów bez żadnych korzyści. Biorąc pod uwagę, że na osiągnięcie celów klimatycznych nie pozostało wiele czasu, nie należy pozostawiać tej kwestii wyłącznie rynkowi. Zagadnienie to musi być kontrolowane, monitorowane i przejryste.

3.17.3. Skutecznym środkiem zwiększania źródeł finansowania jest lepsze wykorzystywanie kapitału prywatnego obywateli i konsumentów. W planie działania na rzecz energii wiatrowej nie uznano społeczności energetycznych i dzielenia się energią za formę rozszerzonej prosumpcji czy podobny czynnik. Tymczasem mają one ogromne znaczenie społeczne (uczestnictwo i akceptacja), gospodarcze (pozyskanie dodatkowego kapitału) i związane z efektywnością energetyczną (wytwarzanie bliżej miejsca zużycia). Przy opracowywaniu środków zaproponowanych w punktach 7–9 planu działania na rzecz energii wiatrowej należy zatem zwrócić szczególną uwagę na interesy obywateli i konsumentów jako drobnych inwestorów. Koszty finansowania trzeba rozdzielić odpowiednio i sprawiedliwie. W finansowanie rozbudowy sieci należy w większym stopniu włączyć dużych wytwórców energii elektrycznej i międzynarodowe przedsiębiorstwa handlowe, aby odciążyć prywatne gospodarstwa domowe, które obecnie ponoszą główny ciężar finansowania sieci elektroenergetycznych.

3.18. Aukcje

3.18.1. W 2014 r. po raz pierwszy przyjęto wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią. Przeprowadzono wówczas aukcje w celu ustalenia, jaki sposób przydzielać środki (zazwyczaj premie rynkowe) na energię ze źródeł odnawialnych. Potrzebna jest krytyczna ocena tego, w jakim stopniu aukcje przyczyniły się do obecnego kryzysu w sektorze energii wiatrowej.

3.18.2. Choć aukcje są dobrym sposobem utrzymania kosztów wytwarzania energii wiatrowej na jak najniższym poziomie, mają pewne wady:

- Zakładają, że istnieje wystarczająca liczba oferentów, co nie zawsze ma miejsce, przynajmniej w niektórych państwach członkowskich.
- Mogą prowadzić do ociągania się inwestorów z decyzją – uczestnicy rynku spekulują na przetargach podpisanych w ramach przyszłych aukcji i do tego czasu wstrzymują swoje oferty. Popyt na turbiny wiatrowe może nie być stały, ale zacinąć się i ponownie ruszać (tzw. efekt „stop-and-go”) – ze szkodą dla producentów.
- Stawia to mniejsze podmioty w niekorzystnej sytuacji, co odbija się na uczestnictwie obywateli w transformacji energetycznej. W ten sposób sprzyja się procesom konsolidacji wśród promotorów projektów.
- W przypadku zbyt dużej liczby ofert ekstremalna konkurencja cenowa może okazać się rujnująca dla producentów.
- Skupienie się wyłącznie na kosztach produkcji energii elektrycznej sprzyja lokalizacjom o silnych wiatrach i pomija inne aspekty gospodarki energetycznej (np. bliskość względem konsumenta). Zwiększa to niewłaściwą alokację zasobów.

3.18.3. Zmieniając strukturę aukcji, trzeba mieć na uwadze te aspekty, aby zapewnić opłacalność zrównoważonego systemu energetycznego, zarówno pod względem rozwoju, włączenia do systemu i transportu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, jak i pod względem importu i transportu wodoru ze źródeł odnawialnych.

3.18.4. EKES uważa, że aukcje oparte głównie na cenach sprzyjają równaniu w dół, szkodzą środowisku i pracownikom oraz są niekorzystne dla przedsiębiorstw, które chcą zmienić coś na lepsze, np. poprzez inwestycje w ochronę środowiska i różnorodności biologicznej, normy pracy i standardy społeczne (takie jak dialog społeczny na wszystkich poziomach, układy zbiorowe, szczególna ochrona pracowników czy równość). Dlatego w odniesieniu do aukcji należy wprowadzić ostre kryteria kwalifikacji wstępnej, które zagwarantują, że wszyscy oferenci będą przestrzegać wymogów w zakresie bezpieczeństwa, bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy, rokowań zbiorowych i ochrony środowiska.

3.18.5. Przy zmianie struktury aukcji trzeba zadbać o to, by promowane były te projekty, które wytwarzają energię blisko miejsca jej zużycia (np. dzielenie się energią), optymalnie wykorzystują istniejącą przepustowość sieci oraz zapewniają elastyczność i usługi systemowe (np. powiązanie z magazynowaniem, elektrolizerami i pochłaniaczami wodoru itp.).

3.19. EKES uważa, że w perspektywie średnioterminowej konieczne jest ustanowienie zielonego wymiaru Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) ze szczególnym uwzględnieniem środków łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej w celu uzupełnienia Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

4. Uwagi szczegółowe do proponowanych działań

4.1. Należy jak najszybciej zrealizować plan przeciwdziałania ryzyku w cyberprzestrzeni przedstawiony w działaniu nr 5. Energia wiatrowa musi być traktowana jak infrastruktura krytyczna, ze wszystkimi związanymi z tym przywilejami oraz wymogami w zakresie należytej staranności. EKES apeluje o całościowe podejście, które obejmowałoby akt o sztucznej inteligencji oraz wdrożenie dyrektywy w sprawie odporności podmiotów krytycznych i zmienionej dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych (NIS 2).

4.2. EKES podkreśla znaczenie usunięcia barier we współistnieniu działań w zakresie rozwoju energii ze źródeł odnawialnych i obronności, takich jak nadzór radarowy. W tym celu należy wzmocnić i rozszerzyć projekt SYMBIOSIS w ramach Europejskiej Agencji Obrony, tak aby oprócz morskiej energii wiatrowej obejmował również lądową energię wiatrową.

4.3. Przedstawione w działaniach nr 7 i 8 sposoby na pozyskanie finansowania powinny całkowicie odpowiadać normom społecznym i środowiskowym (zob. punkt 3.18.4) oraz mieć na uwadze interesy małych podmiotów (obywateli, przedsiębiorców).

4.4. Aby działania były lepiej wzajemnie powiązane, w działaniach mających na celu poprawę aukcji i dostępu do finansowania trzeba w pełni uwzględnić aspekty wymienione w działaniach nr 12–15.

Bruksela, dnia 20 marca 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE
